

Burgerrechten versus infrastructuurprojecten

Dirk Holemans, Marc Heughebaert en Bruno Mostrey,

Het was eind vorig jaar toen het voor het eerst zo expliciet tot uiting kwam. Vlaams minister Muylers (N-VA) liet zich ontvallen dat de mogelijkheden die de burger heeft om bezwaren te laten gelden tegen op til staande projecten, toch net iets te uitgebreid waren. "Het kan eigenlijk niet dat een groot project, waar de regering achter staat, wordt tegengehouden door één burger", aldus de minister. Het duurde niet lang of minister-president Kris Peeters (CD&V) kondigde aan dat hij, samen met Muylers en Hilde Crevits (CD&V), de procedures om tot grote projecten te komen, zou herbekijken. Dit met als enig doel, minder gehinderd door lastige enkelingen, sneller tot de realisatie van grote projecten te komen.

Aan de basis van die redenering ligt een benadering van democratie die niet zonder gevaar is. Het holt het rijke concept van de hedendaagse democratie uit. De ministers herleiden democratie tot het recht van de meerderheid om te doen wat ze willen: "Het kan toch niet dat één enkeling een heel project tegenhoudt?" Dat een moderne democratie steunt op de rechtsstaat die onder meer minderheden dient te beschermen, hebben deze ministers blijkbaar niet zo begrepen.

Democratie is nooit een eenvoudige oefening. Het kan wel een duurzame staatsinrichting zijn, als die de burger een uitgebreid areaal aan instrumenten ter beschikking stelt, die het mogelijk maken sterke krachten te counteren indien deze de democratisch vastgelegde regels aan hun laars (dreigen te) lappen. Als een enkele burger merkt dat eerdere op democratische wijze goedgekeurde plannen en regels met de voeten worden getreden, dan moet die burger kunnen optreden, hoe alleen hij of zij ook staat. Als dat ertoe leidt dat een bepaald project gecontesteerd wordt, zegt dat in eerste instantie veel over dat project en de mensen die het op poten zetten. Door de democratie te herleiden tot het adagium *de meerderheid regeert* zet je wel enorm veel verworven rechten tot participatie en minderhedenbescherming op de helling. Is het verwonderlijk dat net die ministers die niet rechtstreeks door de burger zijn verkozen, dergelijke uitspraken doen?

Het is een juiste vaststelling dat een aantal grote infrastructuurprojecten niet gerealiseerd raakt in Vlaanderen. Maar in plaats van te sakkeren over te veel regels en te veel democratie, zou men beter een diepgaande analyse maken. Waarom raken deze projecten niet van de grond, waarom is er zoveel tegenstand? Is het omdat ze uitgaan van een totaal verouderd, jaren '60-expansionistisch beleid? Is het omwille hiervan dat men ze binnenskamers ontwikkelt in plaats van dit in een rijk maatschappelijk debat met zoveel mogelijk partners te doen? Geloof men echt dat een *command-and-control-aanpak* nog werkt in een samenleving vol mondige burgers? Heeft de Vlaamse overheid trouwens überhaupt kaas gegeten van hedendaags procesmanagement, inclusief burgerparticipatie en stakeholdermanagement? Allemaal relevante vragen die men natuurlijk niet moet beantwoorden als men de schuld kan leggen bij enkele ambetante burgers. Struisvogel, steek uw hoofd in de grond en klaag dat het donker is...

We willen hier blijvend een warm pleidooi houden voor het behouden en zelfs versterken van de instrumenten om de overheid tot de orde te roepen. Het argument dat dit zal leiden tot het sterk vertragen van nieuwe projecten, snijdt op zich geen hout: het apparaat en de verschillende procedures moeten helder en toegankelijk zijn zodat snel duidelijk is waar er iets schort. Een uitspraak over een aangespannen kwestie zal dan (en daar moet ook over gewaakt worden) snel kunnen gaan. Democratie is geen last, maar een kans, zelfs een noodzakelijke voorwaarde, om nieuwe ideeën te laten ontspruiten en de gekozen koers te kunnen bijsturen. Democratie steunt op het publieke debat, op het georganiseerd meningsverschil.

Zoals recent nog door de Vlaamse Vereniging voor Ruimte en Planning uiteengezet, leidt minder democratie niet tot sneller werken. Mochten de procedures de helft sneller gaan, dan wordt volgens deze vereniging over het hele proces amper een tijdwinst van 5 procent geboekt. Terecht zien ze de grootste tijdwinst te halen in een betere besluitvorming. Participatieve democratie heet dat, waarbij van in de beginfase bewoners en sleutelactoren worden betrokken. En dus de agenda niet van op voorhand al vast ligt en men in feite al belist heeft waar bijvoorbeeld het voetbalstadion moet komen. Een open agendasetting betekent dat in de beginfase de verschillende alternatieven deel uitmaken van een breed maatschappelijk debat.

We hebben dus nood aan juist meer democratie en meer participatie. Enkel zo kan vanaf de beginfase een breed draagvlak ontstaan en vertrouwen groeien. Wie dit niet wil zien, zoals de huidige Vlaamse regering dreigt te doen, trekt zijn eigen legitimiteit droog en zal stranden op de zandbanken van bewuste burgers en actiegroepen.

Dirk Holemans, Marc Heughebaert en Bruno Mostrey zijn redactieleden van Oikos.

Knack-bijdrage, februari 2010